

Like muligheter for utdanning i migrasjonssamfunn

Kritisk kulturbevissthet
i barnehagen

- **Del C:** En modul for masterprogram

Prosjekt: Reflecting Cultures of Education. Transnationality and Cultural Awareness in Early Childhood Education Programs (RECOdE)

PH Schwäbisch Gmünd
University of Education

DCU Ollscoil Chathair
Bhaile Átha Cliath
Dublin City University

Prosjektgruppen består av tre universiteter: PH Schwäbisch Gmünd (Tyskland), Universitetet i Stavanger (Norge) og Dublin City University (Irland).

Prosjektledelse: Dagmar Kasüsckke, Gunnar Magnus Eidsvåg, Mathias Urban

Prosjektmedlemmer: Steffen Geiger, Karin Kämpfe, Carolina Semmoloni

**Co-funded by
the European Union**

Finansiert av Den europeiske union. Synspunktene og meningene som kommer til uttrykk, er imidlertid utelukkende forfatterens/ forfatternes egne og gjenspeiler ikke nødvendigvis synspunktene og meningene til Den europeiske union eller DAAD National Agency. Verken EU eller DAADs nasjonale byrå kan holdes ansvarlig

Layout: Nada Lucic-Menzel

Schwäbisch Gmünd, Dublin, Stavanger
2025

Innhold

Innledende bemerkninger	03
Bakgrunn	04
Forhold til kritisk kulturell bevissthet i BA-læreplanen for høyere utdanningsprogrammer i barnehagelærerutdanning	04
Kompetansedimensjoner	05
Kunnskap	05
Ferdigheter	06
Generell kompetanse	07
Modulen	08
Litteratur	12

Innledende bemerkninger

Denne modulen for undervisning i kompetanser innenfor kulturell bevissthet i barnehagelærerutdanning ble utviklet som en del av prosjektet Reflecting Cultures of Education – Transnationality and Cultural Awareness in Early Childhood Education Programs (RECOdE) finansiert av Erasmus+. Pädagogische Hochschule Schwäbisch Gmünd (Tyskland) har sammen med Universitetet i Stavanger (Norge) og Dublin City University (Irland) laget et studieprogram som skal gi studentene nøkkelkompetanser for en kulturelt mangfoldig arbeidsplass. Emnet ble utviklet basert på systematisk litteraturforskning, intervjuer med barnehagelærerstudenter samt workshops og diskusjoner med forelesere, barnehagelærere i feltet og ledere av ulike europeiske barnehagelærerutdanninger (f.eks. Artevelde University of Applied Science, Ghent, Belgia; Ramon-Llull University Barcelona, Spania; Hogeschool KPZ, Zwolle, Nederland).

Bakgrunn

Den økende migrasjonen i europeiske land skaper både muligheter og utfordringer for lokale og nasjonale samfunn. Migranter krysser nasjonale, språklige og kulturelle grenser av ulike grunner—som tilflukt, arbeid, familiegjennomføring eller utdanning—ofte for varierende tidsperioder og med ulike bånd til sine opprinnelsesland (Odden, 2018). Som et resultat blir lokale samfunn stadig mer dynamiske og heterogene, noe som gjør det utfordrende å tilby like utdanningsmuligheter.

Vi mener at det å skape sterke og inkluderende læringsmiljøer kan møte noen av utfordringene migranter og barn av migranter står overfor i utdanningssystemene.

RECOdE-prosjektet ble etablert for å utforske og dele erfaringer av tilhørighet innenfor migrantsamfunn på tvers av Europa. Etter hvert som migrasjon og globalisering i økende grad former samfunnene våre, anses barnehager som sentrale i å fremme sosial bærekraft. Prosjektet har produsert fire nøkkelresultater rettet mot å støtte høyere utdanningsprogrammer som arbeider med kritisk kulturell bevissthet: Framework for Cultural Awareness (RECOdE 2025b), BA- og MA-moduler som tar for seg ulike aspekter av kritisk kulturell bevissthet, og et verktøysett, Enhancing Critical Cultural Awareness in ECEC Higher Education Institutions (RECOdE 2025e).

Denne MA-modulen vil gi studentene ekspertkunnskap på feltet og tilby muligheter for refleksjon og læring. Modulen legger vekt på rollen til barnehage-miljøer som arenaer for å fremme tilhørighet, ikke-diskriminering, lik deltakelse og inkludering i migrantsamfunn.

Forhold til «Kritisk kulturell bevissthet i BA-læreplanen for høyere utdanningsprogrammer i barnehagelærerutdanning»

RECOdE-prosjektet involverte opprettelsen av BA-moduler for «Kritisk kulturell bevissthet i høyere utdanningsprogrammer for barnehagelærerutdanning», og den nåværende MA-modulen bygger på disse grunnlagene. Mens BA-modulene anla en kritisk-refleksiv tilnærming, som kombinerer strategisk og kommunikativ handling (Habermas, 1984) som utgangspunkt for kravene til kulturelt sensitiv handling, tar MA-modulen utgangspunkt i de klassiske aristoteliske konseptene om teoretisk forståelse (episteme), praktiske ferdigheter (techne) og praktisk visdom (phronesis), og tilpasser dem til kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse.

MA-modulen utvikler temaene BA-modulen tar opp og fokuserer på avansert kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse innen temaet kritisk kulturell bevissthet.

Kompetansedimensjoner

Barnehager har en viktig funksjon som inkluderende sted for barn, foreldre og ansatte. Et samfunn preget av økende mobilitet og globalisering presenterer nye kontekster for barnehager. Disse samfunnsendringene skaper både muligheter og utfordringer, og interkulturell kompetanse er essensiell for at ansatte skal kunne håndtere dem effektivt. Denne spesialiseringen vil bidra til å utvikle kompetanse gjennom både teoretiske og komparative perspektiver, og legge til rette for praktisk anvendelse av denne kunnskapen.

Barnehageansatte må ha interkulturell kompetanse i sine interaksjoner med barn, foreldre og kolleger. Denne kompetansen omfatter forståelse av ulike aspekter ved kulturelle møter, inkludert maktdynamikk og diskriminering, samt potensialer for perspektivutvidelse og dannelse. Gitt deres vidtrekkende innvirkning, er ECEC-institusjoner sentrale i å realisere visjonen om et inkluderende samfunn.

Kunnskap

Denne studiemodulen vil gi studentene avansert kunnskap på flere relaterte emner. Studentene vil lære å kritisk drøfte innhold i begrep som mangfold, inkludering og tilhørighet med tanke på å utvikle praksiser i barnehagelærerutdanning. Gjennom klassediskusjoner og gruppearbeid vil studentene definere og redefinere disse begrepene, og utforske deres relevans for hverdagen i barnehager. Spørsmålet om tilhørighet handler blant annet om hvilke typer sosiale og verdiladede grenser som finner i ulike deler av samfunnet (Yuval-Davis, 2006). Følgelig er barnehager nøkkelsteder hvor tilhørighet både skapes og utfordres (Kyrönlampi et al., 2021).

Etter hvert som europeiske samfunn blir stadig mer komplekse, må barnehager utvikle seg for å møte nye krav. Denne modulen vil fremheve kompleksiteten i migrantsamfunn, preget av mangesidige identiteter og følelser av tilhørighet. Å anerkjenne ulike bakgrunner og religiøs-kulturelle tilknytninger er en viktig ferdighet for fremtiden, og dette arbeidet må begynne i barnehager. Dette kan sees i hvordan demokratiske verdier læres og utvikles blant førskolebarn (Zachrisen, 2018).

Inkludering og tilhørighet gjenspeiles i hverdagspraksiser i barnehager som måltider, samlingsstund, utendørsaktiviteter og valg av materialer som bøker, leker og kunst. Disse praksisene kan på ulike måter fremme inkludering og utfordre hegemoniske normer. For å oppnå dette kreves det imidlertid fagfolk som forstår hvordan de skal arbeide med barn og foreldre, og som er utstyrt med kunnskap for å arbeide med forskjeller på en gjennomtenkt måte (Laird Iversen, 2023).

Modulen legger vekt på at studentene skal utvikle avanserte analytiske ferdigheter når det gjelder barns kulturelle praksiser, og oppøve studentenes evner til å tilpasse og kontekstualisere sosiologiske teorier om interetnisk lek (Zachrisen, 2017). Modulen utforsker hvordan disse teoriene anvendes i praksis og gir studentene førstehåndserfaring i å bygge bro mellom teori og praksis. Modulen vil også undersøke hvordan lærerinteraksjoner innen barnegrupper kan tjene som et verktøy for å fremme like muligheter (Zachrisen, 2016).

Lokalsamfunn trenger rom for at individer kan knytte bånd med hverandre. Denne studiemodulen vil sette søkelys på rollen til barnehager som møteplasser for barn, foreldre, foresatte og ansatte, og hvordan man kan skape tilhørighet for alle involverte. Barnehager fungerer som arenaer for interaksjoner blant ulike grupper, og som sådan kan de legge til rette for lokale nettverk for barn, foreldre og ansatte (Eidsvåg, 2022).

Ferdigheter

Gjennom hele modulen vil studentene utvikle ulike ferdigheter som tilsvarer kunnskapen beskrevet ovenfor. Det er essensielt at studentene er i stand til å forklare, analysere og oversette begrepet tilhørighet til praksis. Evnen til kritisk å evaluere ny kunnskap og tilpasse den til virkelige situasjoner er en nøkkelferdighet for barnehagefagfolk. I et raskt skiftende landskap av barnehage tilbydere og globale trender mot standardisering, må barnehageansatte være i stand til kritisk å vurdere og anvende nye tilnærminger. Denne modulen vil legge vekt på utviklingen av kritisk kulturell bevissthet.

Som en del av dette ferdighetssettet vil studentene bli utfordret til å reflektere over sin egen posisjon og de privilegier eller ulemper de kan oppleve. Bevissthet om ens egen sosiale posisjon er en grunnleggende ferdighet i å fremme samfunn som støtter likhet, solidaritet og frihet.

Modulen vil også gi studentene øving i å identifisere og analysere maktstrukturer innenfor språk og blant språkbrukere. Sosiale strukturer og formelle institusjoner formes og opprettholdes gjennom språk, både i uformelle sammenhenger, som vennskap og lek, og i mer formaliserte systemer, som utdanning.

Mens hovedmålet for barnehageansatte er å skape fellesskap innen barnegrupper (Eidsvåg & Rosell, 2021; Einarsdottir et al., 2022), spiller barnehager også en viktig rolle som møteplasser innen lokalsamfunnet. Denne modulen vil utforske denne rollen og sette søkelys på hvordan barnehagemiljøer kan utvikles til rom hvor tilhørighet til samfunnet fremmes for alle familiemedlemmer (Eidsvåg, 2022).

Generell kompetanse

Utviklingen av spesifikk kunnskap og ferdigheter er nært knyttet til tilegnelsen av generell kompetanse. Fra et epistemologisk perspektiv betyr dette at studentene vil utvide sin forståelse gjennom metakognitiv refleksjon over sine studietemaer. Derfor har modulen som mål å gjøre studentene i stand til å anvende forskningsbasert kunnskap om kultur, lek og tilhørighet i relevante praktiske situasjoner og å anvende denne kunnskapen i andre aspekter av deres liv.

En kritisk tankegang er essensiell for å utvikle kulturell bevissthet, og modulen vil hjelpe studentene med å utvikle evnen til vitenskapelig å evaluere inkluderende praksiser i deres interaksjoner med barn, foreldre og kolleger. Målet er at studentene skal ha en ressursorientert tilnærming til mangfold i deres profesjonelle praksis.

Epistemologisk kunnskap og analytiske ferdigheter er grunnleggende for kritisk kulturell bevissthet. Gitt at utdanningsinstitusjoner er forpliktet til å opprettholde menneskerettigheter, er modulen også etisk forankret i disse. Målet er å styrke studentene til å oppdage, analysere og utfordre diskriminerende praksiser, og dermed skape trygge, inkluderende rom som fremmer autentisk dialog.

Modulen

Emnebeskrivelse		
1.	Emnekode	CCA100
2.	Antall studepoeng	6 credits
3.	Navn på emnet	Kritisk kulturell bevissthet i migrasjonssamfunn [Barnehagelærerutdanning]
4.	Undervisningsspråk	Engelsk
5.	Emester (høst/vår):	Våren 2024
6.	Studere program(er)	Master i opplæring og omsorg for småbarne
7.	Forkunnskaper	Bachelor barnehagelærer * Annen relevant utdanning på bachelornivå * Engelskkunnskaper kreves for kursdeltakelse
8.	Anbefalte forkunnskaper	Erfaring fra barnehage
9.	Innhold:	<p>Denne modulen øker kulturell bevissthet som en nøkkelferdighet i barnehagelærerutdanning. Globalisering har gjort nasjonale og lokale samfunn til migrantsamfunn. Barnehagen er en institusjon hvor barn, foresatte, foreldre og ansatte fra ulike bakgrunner og med flere tilhørigheter møtes. Dette gir barnehagen en sentral rolle i å fremme inkludering og tilhørighet innen dynamiske samfunn påvirket av både lokale og globale forhold.</p> <p>Kurset vil øke studentenes kunnskaper og ferdigheter for å lede og veilede prosesser for å skape tilhørighet i barnegrupper, samarbeide med ulike grupper av foreldre/foresatte, og finne praktiske og gode måter å arbeide som profesjonelle ansatte.</p>

10.	Læringsutbytte:	<p>Kunnskap:</p> <p>Studentene vil ha avansert kunnskap om:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Begrepene mangfold, inkludering og tilhørighet, og barnehagepraksisene knyttet til dem. • Kompleksiteten i migrantsamfunn med mangesidige identiteter og tilhørigheter. • Hvordan barnehagepraksiser og materialer (som bøker, leker og kunst) kan fremme inkludering og motvirke hegemoni. • Hvordan analysere barns kulturer og utvikle sosiologiske teorier om interetnisk lek. • Rollen til barnehageinstitusjoner som møteplasser for barn, foresatte, foreldre og ansatte, og hvordan skape tilhørighet for alle involverte. <p>Ferdigheter:</p> <p>Studentene vil være i stand til å:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Artikulere, analysere og oversette teorier om tilhørighet til praksis. • Utvikle teorier og reflektere over makt og privilegier. • Skape fellesskap i mangfoldige barnehagemiljøer som muliggjør likhet, solidaritet og frihet. • Skjelne maktstrukturer innenfor språk og mellom språkbrukere. • Utvikle barnehagen som et sted hvor tilhørighet til lokalsamfunnet skapes for hele familien. <p>Generell kompetanse:</p> <p>Studentene vil være i stand til å:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Anvende forskningsbasert kunnskap om kultur, lek og tilhørighet i relevante praktiske situasjoner. • Utvikle og vitenskapelig evaluere inkluderende praksiser i interaksjoner med barn, foreldre og kolleger. • Oppdage, analysere og motvirke diskriminerende praksiser. • Skape «brave and safe spaces» for å muliggjøre autentiske dialoger. • Tilegne seg en ressursorientert tilnærming til mangfold.
11.	Arbeidsmåter:	<p>Kurset har et intensivt, én-ukes program (5 dager), supplert med nettbaserte læringsaktiviteter før og etter de fysiske samlingene. Programmet består av forelesninger, seminarer (inkludert nettseminarer), arbeidsgrupper, verdenscaféer og studentpresentasjoner. I tillegg vil kurset innlemme teori og praktisk kunnskap gjennom et samarbeidsseminar holdt ved Jåttå universitetsbarnehage.</p>

12.	Vilkår for å ta eksamen	<p>Vurderingskrav</p> <ul style="list-style-type: none"> • Deltakelse i undervisningsaktiviteter: Studentene må delta på minst 80 % av kursundervisningen. • Individuell presentasjon: Studentene skal presentere en sak med teoretiske refleksjoner. <p>a. Manglende fullføring av påkrevd kursarbeid vil resultere i nektelse av tilgang til eksamen. For mer informasjon, se forskriftene om studier og eksamener ved Universitetet i Stavanger (eksamensforskriften), § 2-8, nr. 3.</p> <p>b. De obligatoriske kravene beskrevet over vil bli vurdert som enten godkjent eller ikke godkjent.</p>
13.	Eksamen	<p>Kurset avsluttes med en hjemmeeksamen, som kan gjennomføres individuelt (2 500 - 3 000 ord) eller i par (4 000 - 4 500 ord). Besvarelsen må følge retningslinjene gitt under kurset. Temaet for oppgaven vil innebære en kritisk diskusjon om kulturell bevissthet i skoler/barnehager/institusjoner innen migrantsamfunn.</p> <p>Besvarelsen vil bli vurdert på en skala fra A til F, hvor A-E representerer bestått (A representerer høyeste prestasjon) og F indikerer ikke bestått.</p> <p>Besvarelsen skal leveres innen 20 arbeidsdager. Temaet for oppgaven vil bli introdusert i løpet av de fem dagene av kurset. Eksamenstiden begynner mandagen etter kurset og skal leveres 20 arbeidsdager senere.</p>

14.	Litteratur	<ul style="list-style-type: none"> • RECOdE (2025). Enhancing Critical Cultural Awareness in ECEC Higher Education Institution. Toolkit. Schwäbisch Gmünd/Stavanger/Dublin. • Egilsson, B. R., Einarsdóttir, J., & Dockett, S. (2021). Parental experiences of belonging within the preschool community. <i>International Journal of Early Childhood</i>, 53(31–47). https://doi.org/10.1007/s13158-021-00281-z • Haga, R. (2014). "Freedom Has Destroyed the Somali Family": Somali parents' experiences of epistemic injustice and its influence on their raising of Swedish Muslims. In M. Sedgewick (Ed.), <i>Making European Muslims: Religious Socialization among Young Muslims in Scandinavia and Western Europe</i> (pp. 39–55). Routledge. • Kyrönlampi, T., Uitto, M., & Puroila, A. M. (2021). Place, peers, and play: Children's belonging in a preprimary school setting. <i>International Journal of Early Childhood</i>, 53(65–82). https://doi.org/10.1007/s13158-021-00285-9 • Laird Iversen, R. (2023). The convivial concealment of religion: Navigating religious diversity during meals in early childhood education – A Norwegian case. <i>British Journal of Religious Education</i>, 45(3), 263-276. https://doi.org/10.1080/01416200.2022.2138829 • Yuval-Davis, N. (2006). "Belonging and the Politics of Belonging." <i>Patterns of Prejudice</i>, 40(3), 196–213. • Zachrisen, B. (2018). Recognizing children's diverse backgrounds: Democracy and equality in preschool. In E. Johansson, A. Emilson, & A. M. Puroila (Eds.), <i>Values Education in Early Childhood Settings</i> (pp. 231–247).
15.	Studentevaluering:	<p>På slutten av det én-ukes programmet vil studentene bli oppfordret til å evaluere sin læringsopplevelse. Basert på evalueringsresultatene, eksamensresultatene og tilbakemeldinger fra instruktørene, vil en rapport bli utarbeidet.</p>

Litteratur

- Eidsvåg, G. M. (2022).** Å høre til der du bor: Om foreldres opplevelser av tilhørighet gjennom barnehagen. *Nordisk Barnehageforskning*, 19(2). <https://doi.org/10.23865/nbf.v19.240>
- Eidsvåg, G. M., & Rosell, Y. (2021).** The power of belonging: Interactions and values in children's group play in early childhood programs. *International Journal of Early Childhood*, 53, 83-99. <https://doi.org/10.1007/s13158-021-00284-w>
- Einarsdóttir, J., Juutinen, J., Emilson, A., Ólafsdóttir, S. M., Zachrisen, B., & Meuser, S. (2022).** Children's perspectives about belonging in educational settings in five European countries. *European Early Childhood Education Research Journal*, 30(3), 330-343.
- Habermas, J. (1984).** The theory of communicative action. Vol. 1. Reason and rationalization of society. Boston Beacon Press.
- Kyrönlampi, T., Uitto, M., & Puroila, A. M. (2021).** Place, Peers, and Play: Children's Belonging in a Preprimary School Setting. *International Journal of Early Childhood*, 53, 65-82. <https://doi.org/10.1007/s13158-021-00285-9>
- Laird Iversen, R. (2023).** The convivial concealment of religion: Navigating religious diversity during meals in early childhood education – A Norwegian case. *British Journal of Religious Education*, 45(3), 263-276. <https://doi.org/10.1080/01416200.2022.2138829>
- Odden, G. (2018).** Internasjonal migrasjon: En samfunnsvitenskapelig innføring. Fagbokforlag. Bergen.
- RECOdE (2025a).** A Framework for Critical Cultural Awareness. Schwäbisch Gmünd/Stavanger/Dublin.
- RECOdE (2025b).** Enhancing Critical Cultural Awareness in ECEC Higher Education Institution. Toolkit. Schwäbisch Gmünd/Stavanger/Dublin.
- Yuval-Davis, N. (2006).** Belonging and the politics of belonging. *Patterns of Prejudice*, 40(3), 196-213.
- Zachrisen, B. (2016).** The contribution of different patterns of teachers' interactions to young children's experiences of democratic values during play. *International Journal of Early Childhood*, 48, 179-192.
- Zachrisen, B. (2017).** Play in an ethnically diverse preschool: Conditions for belonging. In *Values in Early Childhood Education* (pp. 132-146). Routledge.
- Zachrisen, B. (2018).** Recognizing Children's Diverse Backgrounds: Democracy and Equality in Preschool. In E. Johansson, A. Emilson, & A. M. Puroila (Eds.), *Values Education in Early Childhood Settings* (pp. 231-247).